

Motion till riksdagen 2021/22:917

av **Ilona Szatmari Waldau m.fl. (V)**

Högre utbildning och forskning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att ställa krav på lärosätena att i högre utsträckning digitalt tillgängliggöra för allmänheten även den forskning de tidigare har producerat samt när så är möjligt även tillgängliggöra forskningen så att den blir reproducerbar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett lagförslag baserat på Styr- och resursutredningens förslag avseende att avskaffa det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över ersättningsbeloppen för högskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena bör åläggas att i högre grad använda lokalt beslutade urvalsgrunder i syfte att bredda rekryteringen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena bör åläggas att ta fram strategier för breddad rekrytering i linje med vad UHR har föreslagit och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att basutbildningar bör prövas som ingång till fler program och med det uttryckliga målet att bidra till en breddad rekrytering och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur doktorandutbildningen kan bli jämställd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa en jämställdhetsbonus i lärosätenas basanslag för att främja en jämnare könsfördelning inom forskningen och akademien och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett långsiktigt uppdrag bör ges till Jämställdhetsmyndigheten och lärosätena och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda införandet av ett mål om att högst hälften av samtliga statligt finansierade forsknings- och innovationsanslag ska gå till män som forskar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om hur doktoranders och juniora forskares anställningstrygghet ska kunna säkras och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna för forskare och lärare med funktionsnedsättning inom universitet och högskolor samt vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur stödet och villkoren för postdoktorer kan stärkas och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om hur kommuners och regioners forsknings- och utvecklingsarbete kan stärkas och fler kombinationstjänster tillkomma och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Högskolans huvuduppgift är att förmedla kunskap och bildning. Den är viktig för att skapa välstånd och ett öppet och demokratiskt samhälle. Vänsterpartiets syn på kunskap som en demokratisk rättighet innebär att en viktig målsättning är att bredda rekryteringen till högskolan. Den sociala, könsmässiga och etniska snedrekryteringen har visserligen minskat under de senaste decennierna tack vare studiemedel, utbyggd högskola samt fler och nya utbildningar. Högskolor och utbildningar måste i större utsträckning använda alternativa antagningsmetoder eftersom betygsintagning konserverar de sociala skillnaderna från grund- och gymnasieskola. Antagningsreglerna måste förändras så att inga grupper missgynnas. Studenterna som grupp blir samtidigt alltmer heterogena och högskolan måste anpassa sina arbetsformer för att möta alla studenters behov. Det krävs därför också en bra studie- och yrkesvägledning.

Högskolan ska aktivt motverka alla former av diskriminering. Den ska främja jämställdhet och motverka könsstereotypa utbildningsval, t.ex. genom ett integrerat genusperspektiv i utbildningen. Kunskapen och kompetensen i hbtq-frågor behöver förbättras. Det behövs en förbättrad fysisk tillgänglighet och stöd till studenter, forskare och alla anställda med funktionsvariationer.

Genom forskning skapas ny kunskap. Denna kunskap är viktig för att utveckla ekonomin, skapa arbetstillfällen, förbättra välfärden och skapa ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Forskning behövs även för en kritisk granskning av vårt samhälle i syfte att utveckla demokratin, kulturlivet m.m.

Forskarsamhällets frihet att själv formulera och söka svaren på sina vetenskapliga frågeställningar är en viktig princip för forskningspolitiken. Både forskningens kvalitet

och nytta är beroende av att politiker inte styr ämnesområde, inriktning, avgränsning, metod osv.

Lika viktigt är det att dra tydliga rågångar mellan forskning och kommersiella intressen. Den samverkan som högskolan är skyldig att ha med det omgivande samhället, däribland näringslivet, får inte leda till att högskolans forskare frånsäger sig rätten att formulera problem, ställa frågor, välja metoder och publicera forskningsresultat. Donationer och uppdragsforskning får inte ersätta statliga anslag, som är den grundläggande förutsättningen för en oberoende forskning.

För Vänsterpartiet är det självklart att den som utför arbete ska vara anställd och ha lön och övriga arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal. En stor fördel med att anställa doktorander redan från första dagen på forskarutbildningen är att det kan leda till en större öppenhet i antagningen. Informationen om lediga platser kommer att spridas till fler, vilket leder till fler kvalificerade sökande. Det kommer förhoppningsvis även att leda till att fler med utomeuropeisk bakgrund och fler från arbetarklassen antas samt att könsfördelningen kan bli jämnare i fler ämnen. Med ett öppnare antagningssystem finns också bättre möjligheter att bryta beroendeförhållanden mellan doktorander och handledare. För dem som efter examen söker sig utanför högskolevärlden för att arbeta är det också en bättre merit att ha varit anställd. Doktorandanställningar ökar forskarutbildades attraktionskraft på arbetsmarknaden. För en ökad trygghet är det viktigt att det finns finansiering för hela doktorandtiden.

3 Tillgänglig forskning

En central del i all offentlig verksamhet är att allmänheten har förtroende för den. Detta gäller givetvis även lärosätena och deras forskning. Forskning ska så långt som möjligt vara tillgänglig både för andra forskare och för allmänheten. Det gäller inte bara dagens forskning utan även äldre forskning.

Ett problem i dag är hur forskningen publiceras i forskningstidskrifter. För att forskningen ska vara öppet tillgänglig måste forskaren eller lärosätet ofta betala för publiceringen, samtidigt som prenumerationsavgifterna är höga och en stor kostnad för bl.a. våra forskningsbibliotek. Detta är en fråga som behöver lösas men som är internationell snarare än nationell, varför vi inte lägger något förslag.

För att bibehålla förtroendet för en offentligt finansierad forskning är det viktigt att den också är tillgänglig. Äldre forskning kan även bidra till att förstå hur samhället har förändrats. Stockholms universitet har som första lärosäte i Sverige skrivit ett avtal med Bonus Copyright Access som gör det möjligt att digitalt publicera samtliga avhandlingar från universitetet under åren 1906–2003. Detta är något fler lärosäten borde kunna göra. En öppnare inställning till att publicera forskningsresultat och processer skulle också kunna möjliggöra en högre grad av reproducerbarhet, vilket på sikt kan öka forskningens kvalitet och tillförlitlighet. Reproducerbarheten kan garanteras genom att forskningsfinansiärerna ställer krav på att den forskning som får stöd ska vara öppen, tillgänglig och i möjligaste mån reproducerbar. Regeringen bör utreda möjligheten att ställa krav på lärosätena att i högre utsträckning digitalt tillgängliggöra för allmänheten även den forskning de tidigare har producerat samt när så är möjligt även tillgängliggöra forskningen så att den blir reproducerbar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Grundutbildningens roll för en högkvalitativ forskning

För att Sverige ska vara ledande i forskning krävs också att vi satsar på grundutbildningen eftersom dagens studenter är framtidens forskare. Nuvarande resursfördelningssystem för högre utbildning har snart funnits i 30 år. Vänsterpartiet var redan vid införandet av ett prislappssystem kritiskt till att en del av pengarna fördelades genom en prestationsdel baserad på poängproduktion. Styr- och resursutredningen kom 2019 med sitt förslag till en förändrad finansiering av högre utbildning. Utredningen konstaterade bl.a. att det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet medför att utbildningar på grundnivå och avancerad nivå som på olika sätt är flexibla för studenten ofta är ekonomiskt ofördelaktiga för lärosätena att erbjuda. Som en del av detta föreslogs att prestationsdelen i utbildningsfinansieringen minskades. För att öka möjligheten för fler att studera och för att trygga lärosätenas finansiering och möjlighet till utveckling bör finansieringen av högre utbildning förändras.

Regeringen bör ta fram ett lagförslag baserat på Styr- och resursutredningens förslag avseende att avskaffa det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag får utbildningarna en finansiering som styrs av en prislapp där olika utbildningar får olika anslag. Lägst belopp får humaniora som 2022 får 33 811–55 832 kronor per student och högst media som får 331 455–596 964 kronor per student. Det lägre beloppet är per helårsstudent och det högre med prestationsdelen inräknat, alltså de studenter som tar alla poäng. Den låga prislappen för humaniora går ut över kvaliteten på utbildningarna, bl.a. p.g.a. lite lärarledd tid. Sedan prislappssystemet infördes 1993 har visserligen vissa justeringar i beloppen gjorts men modellen bygger på utbildningarnas kostnader i början på 1990-talet. Vänsterpartiet menar att dessa prislappar behöver ses över och tydligare anpassas till högskolans och utbildningarnas behov och förändringar i kostnader.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över ersättningsbeloppen för högskolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Breddad rekrytering till högre utbildning

Lika tillgång till utbildning är en fråga om rättvisa och jämlikhet. För Vänsterpartiet är därför breddad rekrytering och ökad mångfald viktiga mål för högskolan. För att minska den sociala, etniska och könsmässiga snedrekryteringen inom den högre utbildningen krävs förändringar inom en rad områden. Det krävs utökade satsningar på kvaliteten för att bl.a. möta de behov som nya grupper studenter kan tänkas ha. Det behövs ett studiemedelssystem som ger ekonomisk och social trygghet. Dessutom fordras ett öppet, flexibelt och samtidigt tydligt antagningssystem som inte sorterar bort sökande till högskolan utifrån deras bakgrund.

Även lärosätena kan förstås spela en viktig roll i arbetet för breddad rekrytering. Sedan 2001 har varje lärosäte ett sådant uppdrag. Det finns dock stora skillnader mellan såväl utbildningar som högskolor i hur väl de har lyckats att bredda rekryteringen. På traditionella utbildningar och äldre lärosäten har arbetet med att bredda rekryteringen varit mindre framgångsrikt. Regeringen har gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att utvärdera universitets och högskolors arbete med breddad rekrytering.

Under coronapandemin har snedrekryteringen förstärkts. Allt tyder på att de sociala grupper som redan var överrepresenterade på högskolan före pandemin i högre grad än andra grupper sökt sig till högskolan under pandemin. För att möta pandemin och arbetslösheten byggdes högskolan ut under 2020 och rekordmånga sökte till högskolan 2020.

2019 fick Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att kartlägga och analysera hur universitet och högskolor använder lokalt beslutade urvalsgrunder vid antagning till högre utbildning.

Resultaten visar att lokala urvalsgrunder gynnar kvinnor, personer med föräldrar med låg utbildningsnivå samt genomströmningen:

- Lärosätena använder lokalt beslutade urvalsgrunder i en begränsad omfattning.
- Utbildningar med konstnärlig och hantverksmässig inriktning har den största andelen bland de utbildningar som använder lokalt beslutade urvalsgrunder.
- Personer vars föräldrar har en låg utbildningsnivå har högre sannolikhet att antas genom lokalt beslutade urvalsgrunder.
- Personer som antas genom lokalt beslutade urvalsgrunder har högre sannolikhet att ta examen jämfört med dem som antas i andra urvalsgrupper.
- Kvinnor som antas genom lokalt beslutade urvalsgrunder har högre sannolikhet att ta examen (jämfört med andra urvalsgrupper) än vad män har.
- Personer med utländsk bakgrund som antas genom lokalt beslutade urvalsgrunder har högre sannolikhet att ta examen (jämfört med andra urvalsgrupper) än vad personer med svensk bakgrund har.

Det finns alltså mycket som talar för att lokalt beslutade urvalsgrunder minskar snedrekryteringen när de utformas på rätt sätt. UKÄ konstaterar att ”för att åstadkomma ett brett deltagande på högskolan bör åtgärder som syftar till detta fokusera på blivande lämpliga studenter med goda förkunskaper, men där studenterna kanske inte alltid kommer från studievana miljöer. Skulle sådana åtgärder vara framgångsrika kommer kvaliteten i högskolan på det hela taget sannolikt att höjas” (UKÄ 2020, Lokalt beslutade urvalsgrunder). Vänsterpartiet delar UKÄ:s bedömning.

Lärosätena bör åläggas att i högre grad använda lokalt beslutade urvalsgrunder i syfte att bredda rekryteringen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I UHR:s rapport Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper? (2016) konstateras att det arbete som utförs för att bredda rekryteringen ofta handlar om rekryteringsaktiviteter i form av öppet hus-dagar, samarbete med andra aktörer och anordnande av förberedande utbildningar. UHR beskriver ett engagemang för dessa frågor på lärosätena, men att arbetet med frågorna inte alltid är strukturerat och förankrat i organisationen. Det saknas t.ex. ofta definitioner och mätbara eller uppföljningsbara mål. Lärosätena använder inte heller bedömningar av reell kompetens eller alternativt urval i den utsträckning som skulle vara möjlig som verktyg för breddad rekrytering.

UHR rekommenderar därför regeringen att den ska ålägga lärosätena att ta fram en strategi för sitt arbete med breddad rekrytering och breddat deltagande. I rapporten föreslås att det på flera punkter ska anges vad en sådan strategi ska innehålla, bl.a. uppföljningsbara mål, att det ska anges på vilket sätt lärosätena ska uppnå sina formulerade målsättningar samt att det ska anges hur bedömningar av reell kompetens och tillämpning av alternativt urval ska användas som verktyg för breddad rekrytering.

Vänsterpartiet instämmer i UHR:s bedömning. Genom att lärosätena åläggs att ta fram strategier bör deras uppdrag att främja breddad rekrytering kunna ta flera steg framåt.

Lärosätena bör åläggas att ta fram strategier för breddad rekrytering i linje med vad UHR har föreslagit. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att möjliggöra för fler att läsa basåret för att på så sätt ge behörighet att söka till bl.a. vårdutbildningar och tekniska utbildningar tillfördes universitet och högskolor drygt 210 miljoner kronor under 2020 och 420 miljoner kronor 2021 för behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Detta som ett led att öka rekryteringen till bristyrken.

Enligt en rapport från KTH och Teknikföretagen (2018) har den tekniska basårsutbildningen inneburit en breddad rekrytering till ingenjörsprogrammen. Andelen studenter från studieovana hem och andelen som gått en yrkesutbildning på gymnasiet har ökat sedan basåret infördes. Liknande rapporter från andra lärosäten kommer till samma slutsats.

Basårstudier bidrar inte bara till fler studenter på utbildningarna inom bristyrken utan också till breddad rekrytering. Därför bör basutbildningar prövas som ingång till fler program och med det uttryckliga målet att bidra till en breddad rekrytering. Det bör regeringen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Skillnader beroende på kön

Kvinnor och män gör olika val, vilket märks både vid ansökan till grundutbildning och vid ansökan till forskarutbildningen. Trots att kvinnor länge varit i majoritet på grundutbildning har män varit i majoritet på forskarutbildningen. 2018 var intaget för första gången sedan 2004 jämnt. Samtidigt skiljer sig valet av forskningsområde mellan kvinnor och män, där kvinnor är överrepresenterade inom medicin och folkhälsovetenskap medan männen är överrepresenterade inom teknik och naturvetenskap.

Statistiken visar också att fler män än kvinnor har doktorandtjänst eller annan anställning inom högskolan eller är företagsdoktorander. Kvinnor försörjer sig i högre grad på en anställning utanför högskolan eller på annat sätt. Det får bl.a. till följd att det är fler män än kvinnor som avlägger doktorandexamen inom fem år. Efter åtta år har skillnaderna jämnats ut.

I en rapport inom ramen för Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet (JIHU) konstaterar Jämställdhetsmyndigheten att det finns anledning att skifta fokus till insatser som riktar in sig på att förändra kvinnors och mäns villkor för att öka jämställdheten inom högskolan.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur doktorandutbildningen kan bli jämställd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

UKÄ:s och UHR:s rapport om lokala urvalsgrunder visade att kvinnor som antas genom lokalt beslutade urvalsgrunder har högre sannolikhet att ta examen (jämfört med andra urvalsgrupper) än vad män har. Lokalt beslutade urvalsgrunder kan alltså gynna kvinnor, vilket är extra viktigt på utbildningar där kvinnor är underrepresenterade.

Delegationen för jämställdhet i högskolan skriver i sin redovisning Jämställdhet i högskolan, ska den nu ordnas en gång för alla? (2014) att bilden av akademien är nedslående. Det är en organisation präglad av normer och värderingar som bekräftar

män som överordnade och där olika villkor råder för kvinnors och mäns meritering och karriärutveckling.

Det finns mycket att göra för att åtgärda ojämställdheten vid Sveriges universitet och högskolor. Studenter väljer utbildningsplatser baserat på stereotypa könsrollsmönster. Professorer är till största delen män och har lättare att avancera på positioner. Olika universitets och högskolors jämställdhetsarbete skiljer sig dessutom åt. Vissa arbetsplatser är framsynta och ambitiösa, andra ser jämställdhet som en icke-fråga.

Regeringen bör införa en jämställdhetsbonus i lärosätenas basanslag för att främja en jämnare könsfördelning inom forskningen och akademien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i sin uppföljning Fortsatt integrering av jämställdhet i akademien (Jämställdhetsmyndigheten, rapport 2021:16) att coronapandemin har påverkat lärosätenas arbete med jämställdhetsintegrering på betydande sätt och detta behöver följas upp för att arbetet inte ska tappa ännu mer fart. Myndigheten konstaterar också att det behövs ett långsiktigt riktat uppdrag om jämställdhetsintegrering för att det ska ge förutsättningar för ökat genomslag av jämställdhetspolitiken. I studien framkommer att när uppdraget förlängs ett år i taget och endast innehåller mindre justeringar riskerar ett omtag av arbetet med jämställdhetsintegrering att utebli och engagemanget för uppdraget att avta. Man bedömer det som särskilt viktigt med ett omtag av jämställdhetsintegrering eftersom arbetet tappat fart under coronapandemin. Jämställdhetsmyndigheten föreslår tydliga skrivningar om hur lärosätena förväntas följa upp och redovisa resultat av genomförda insatser i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen. Samt att lärosätena förväntas analysera bakomliggande orsaker till icke uppnådda resultat. Vänsterpartiet anser att jämställdhetsintegrering och jämställdhetsarbete är en viktig fråga för akademien och menar därför att uppdraget måste vara långsiktigt.

Ett långsiktigt uppdrag bör ges till Jämställdhetsmyndigheten och lärosätena. Det bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Jämställd forskning och innovation

Den ojämställda situationen på lärosätena märks också när det gäller innovationer. Kvinnors innovation är ett ofta eftersatt område; det behövs såväl en jämställd forskningspolitik som en jämställd innovationspolitik. Många av de statliga stöd som finns för innovation och försöksstudier visar på en viss snedfördelning och många berörda kvinnor upplever svårigheter. Enligt rapporten Med kall eller varm hand? (2015:18) ser man hur kvinnor nås i mindre utsträckning av bifallande beslut om lån och hur utdelningen per beslut är lägre än mäns utdelning.

Regeringen bör utreda införandet av ett mål om att av samtliga statligt finansierade forsknings- och innovationsanslag ska högst hälften gå till män som forskar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Forskares och doktoranders villkor inom högskolan

Osäkra anställningsförhållanden utgör ett stort problem på den svenska arbetsmarknaden och problemet är särskilt stort inom högskolesektorn. Tidsbegränsade anställningar (visstidsanställningar) ger arbetstagaren en svagare ställning i arbetsförhållandet och kan därför över tid utgöra ett betydande problem för denne och för möjligheterna att upprätthålla goda arbetsvillkor. Visstidsanställningar kan därtill missbrukas av arbetsgivare genom att olika slags tidsbegränsade anställningsformer varvas och staplas på varandra. Inom konstnärliga utbildningar kan en lärare dessutom anställas i tio år innan LAS inträder. Vänsterpartiet har i motionen En starkare arbetsrätt för ökad trygghet (2021/22:662) föreslagit förbättrat anställningsskydd för lärare vid konstnärliga högskolor.

Vänsterpartiet har lagt flera förslag om anställningstrygghet inom akademien, senast i följd motionen på forskningspropositionen (prop. 2020/21:60 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige). Våren 2021 gav regeringen UKÄ i uppdrag att utreda de tidsbegränsade anställningarna inom akademien, ett uppdrag som Vänsterpartiet välkomnar och ställde sig bakom i forskningspropositionen.

En forskares arbete kan bli lidande om personen i fråga måste oroa sig för sin egen ekonomiska situation. På en arbetsplats med många professioner blir arbetsmiljön inte bra om vissa ständigt oroar sig över sin tjänst. För Vänsterpartiet är det självklart att den som utför arbete ska vara anställd och ha lön och övriga arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal. En stor fördel med att anställa doktorander redan från första dagen på forskarutbildningen är att det kan leda till en större öppenhet i antagningen. Informationen om lediga platser kommer att spridas till fler, vilket leder till fler kvalificerade sökande. Det kommer förhoppningsvis även att leda till att fler med utomeuropeisk bakgrund och fler från arbetarklassen antas samt att könsfördelningen kan bli jämnare i fler ämnen. Med ett öppnare antagningssystem finns också bättre möjligheter att bryta beroendeförhållanden mellan doktorander och handledare. För dem som efter examen söker sig utanför högskolevärlden för att arbeta är det också en bättre merit att ha varit anställd. Doktorandanställningar ökar forskarutbildades attraktionskraft på arbetsmarknaden. För en ökad trygghet är det viktigt att det finns finansiering för hela doktorandtiden.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning om hur doktoranders och juniora forskares anställningstrygghet ska kunna säkras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Möjligheterna ser i dag mycket olika ut för olika människor när det kommer till att arbeta inom akademien. Bakgrund, ekonomiska faktorer, kön och inte minst funktionsnedsättningar spelar in. Eventuella yttre hinder för människor att arbeta med vad de önskar måste motverkas. Det gäller även inom universitets- och högskolevärlden. I dag är kunskaperna om tillgängligheten för forskare och lärare för dåliga. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna för forskare och lärare med funktionsnedsättning inom universitet och högskolor samt vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige är dåligt på att ta till vara den kompetens de som kommer hit som doktorander och postdoktorer besitter. Det vittnar de organisationer som organiserar postdoktorer om. Informationen om det svenska högskolesystemet och möjligheterna till karriärutveckling är svåra att förstå för den som kommer till Sverige som doktorand

och postdoktor. Det innebär att Sverige tappar många av de doktorer som doktorerat eller forskat i Sverige. Den nya utlänningslagen som antogs 2021 påverkar också möjligheterna för lärosätena att rekrytera forskare och behålla forskare från länder utanför EES då tiden för den anställning som utgör grunden för uppehållstillstånd har förlängts till 18 månader samtidigt som vissa lärosäten tillämpar ettårsförordnanden. Utlänningslagen, vars förändringar avvisades av Vänsterpartiet, i kombination med de korta anställningsperioderna på lärosätena får konsekvenser.

Det bör utredas hur stödet och villkoren för postdoktorer kan stärkas och utvecklas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Praktisk forskning

I dag ser vi att det ibland brister mellan forskning och praktik. Inom det medicinska området kommer flera önskemål om mer praktisk forskning, framför allt inom den kliniska forskningen.

På flera håll införs kombinationstjänster där en person forskar på deltid och arbetar i verksamhet på deltid. Det sker huvudsakligen inom utbildning och sjukvård men det finns många fler områden där kombinationstjänster skulle kunna vara en bra anställningsform för att få mer praktisk forskning.

Hos Vetenskapsrådet finns det en möjlighet att söka bidrag till anställning som forskare på halvtid i klinisk miljö. Vid sin uppföljning (VR 2020 Anställning som forskare på halvtid i klinisk miljö. Uppföljning av en bidragsform) konstaterar Vetenskapsrådet att de flesta som sökte bidraget hade en anställning i hälso- och sjukvården vid tiden för ansökan. I dag har flera en kombinationstjänst. För den grupp som beviljades bidraget är andelen som har en kombinationstjänst i dag högre än för den grupp som inte beviljades bidraget.

I dag är det upp till kommuner och regioner att inrätta kombinationstjänster och det ser olika ut över landet. Kommuner och regioner har i allmänhet ett forsknings- och utvecklingsarbete men inte alltid genom kombinationstjänster. Även om det är i samband med den kliniska forskningen som behovet av fler kombinationstjänster oftast hörs i debatter menar Vänsterpartiet att det kan finnas en stor forskningsnytta med att ha kombinationstjänster även inom andra områden som förskola, skola, äldreomsorg etc.

Regeringen bör tillsätta en utredning om hur kommuners och regioners forsknings- och utvecklingsarbete kan stärkas och fler kombinationstjänster tillkomma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Birger Lahti (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Tony Haddou (V)

Cicie Weidby (V)